

Stosunek do innych narodów

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 9 stycznia 2017 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ Do najbardziej lubianych narodów należą Czesi, Słowacy, Włosi, Amerykanie i Węgrzy. Sympatią darzy ich ponad połowa Polaków (od 54% do 59% w zależności od narodowości).

- ▶ Spośród uwzględnionych w sondażu nacji, niechęć najczęściej deklarowana jest wobec Romów oraz Arabów (odsetki odpowiednio 50% i 59% deklaracji niechęci).

- ▶ W tym roku odnotowujemy poprawę nastawienia do wszystkich nacji uwzględnionych w sondażu. Największe zmiany *in plus* zarejestrowane w ciągu ostatniego roku dotyczą naszego stosunku do Romów, Rumunów oraz Żydów.

Już od prawie dwudziestu pięciu lat badamy stosunek Polaków do innych narodów, starając się określić, które z nich są na ogół darzone sympatią, a w stosunku do których przeważa niechęć. W tym roku¹ zapytaliśmy o nastawienie do dwudziestu pięciu narodów i grup etnicznych.

Respondenci oceniali na siedmiopunktowej skali², w jakim stopniu darzą dany naród sympatią bądź też są mu niechętni. Uzyskane wyniki przedstawiamy w formie zagregowanej do trzech kategorii: sympatii (na skali: punkty od +1 do +3), obojętności (0) i niechęci (od -1 do -3). W ten sposób prezentujemy zasięg sympatii i antypatii do poszczególnych narodów. Dla pełniejszej informacji posługujemy się wartościami średnich, które dodatkowo pokazują natężenie sympatii bądź niechęci. Przy obliczaniu średnich uwzględniliśmy tylko odpowiedzi respondentów deklarujących określony stosunek do danego narodu, pominęliśmy zaś odpowiedzi osób, które nie mają zdania na ten temat.

SYMPATIA I ANTYPATIA DO INNYCH NARODÓW

Ranking najbardziej lubianych narodów otwierają Czesi, Słowacy oraz Włosi, których darzy sympatią więcej niż co drugi badany (od 57% do 59% respondentów). Niewiele mniej lubiani są Amerykanie, Węgrzy, Anglicy oraz Holendrzy, do których pozytywny stosunek deklaruje także co najmniej połowa badanych (od 50% do 54% w zależności od nacji). Ponad dwie piąte respondentów przychylnie odnosi się do Francuzów, Chorwatów, Duńczyków, Japończyków, Niemców, Greków i Litwinów (od 42% do 48% w zależności od narodowości). Więcej niż co trzeci ma pozytywne nastawienie do Białorusinów, Chińczyków, Estończyków i Żydów (po 37%), Ukraińców (36%) oraz Wietnamczyków (34%). Zaznaczyć należy, że w stosunku do wszystkich dotąd wymienionych nacji przeważa sympatia, choć nastawienie wobec Ukraińców jest dosyć mocno spolaryzowane, a sympatia deklarowana jest tylko nieco częściej niż niechęć.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (320) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 7–15 stycznia 2017 roku na liczącej 1045 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Stosunek do poszczególnych narodów respondenci oceniali na skali od 1 do 7. Opracowując wyniki, w celu ułatwienia czytelnikom interpretacji wartości średnich, skalę tę zastąpiliśmy skalą od -3 (niechęć) do +3 (sympatia). Środkiem nowej skali jest 0, oznaczające obojętność, średnie powyżej 0 wskazują zatem na sympatię, a poniżej 0 – na niechęć.

Wobec pozostałych pięciu nacji uwzględnionych w sondażu – w mniejszym lub większym stopniu – przeważa niechęć. W przypadku Rosjan i Rumunów przewaga niechęci nad sympatią jest relatywnie niewielka (odsetki odpowiednio 38% wobec 31% oraz 35% wobec 28%). Natomiast wobec Turków niechęć wyrażana jest blisko dwukrotnie częściej niż sympatia (42% wobec 23%), a wobec Romów ponad dwukrotnie częściej (50% wobec 21%). W przypadku Arabów przewaga ta jest jeszcze większa. Ponad połowa ankietowanych ma negatywny stosunek do Arabów (59%), a sympatię do nich deklaruje co szósty badany (16%).

Tabela 1

Narody (uszeregowane według malejącego zasięgu sympatii)	Jak by Pan(i) określił(a) swój stosunek do innych narodów?				Średnie*
	Sympatia	Obojętność	Niechęć	Trudno powiedzieć	
	w procentach				
Czesi	59	25	10	6	1,06
Słowacy	57	24	10	9	1,07
Włosi	57	26	10	7	1,05
Amerykanie	54	27	13	6	0,92
Węgrzy	54	26	12	8	0,97
Anglicy	51	27	16	6	0,77
Holendrzy	50	27	12	11	0,85
Francuzi	48	30	14	8	0,74
Chorwaci	46	27	13	14	0,80
Duńczycy	46	26	13	14	0,78
Japończycy	46	25	15	14	0,72
Niemcy	46	28	22	4	0,48
Grecy	45	27	17	11	0,66
Litwini	42	28	20	10	0,52
Białorusini	37	28	23	12	0,33
Chińczycy	37	30	21	12	0,36
Estończycy	37	29	15	19	0,58
Żydzi	37	28	26	9	0,19
Ukraińcy	36	26	32	6	0,05
Wietnamczycy	34	28	23	15	0,25
Rosjanie	31	25	38	6	-0,23
Rumuni	28	28	35	9	-0,18
Turcy	23	25	42	10	-0,46
Romowie (Cyganie)	21	23	50	6	-0,67
Arabowie	16	17	59	8	-1,17

* Średnie mierzone na skali od -3 (maksymalna niechęć) do +3 (maksymalna sympatia)

Tabela 2. Zmiany **sympatii** do poszczególnych narodów

Narody	Wskaźniki respondentów według terminów badań																						
	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17
	w procentach																						
Amerykanie	62	58	63	59	64	61	54	50	58	56	45	46	49	44	47	45	43	51	43	41	44	46	54
Anglicy	47	41	51	51	55	50	45	44	51	49	46	50	50	53	51	50	44	54	47	43	48	47	51
Arabowie	-	-	-	-	-	-	-	-	16	13	11	8	9	12	21	24	23	23	-	-	-	8	16
Białorusini	19	17	18	21	22	19	18	26	26	22	21	18	23	27	34	34	31	33	30	29	28	25	37
Chińczycy	-	-	-	-	-	21	19	22	26	22	20	16	18	22	31	29	31	32	27	25	27	25	37
Chorwaci	-	-	-	-	-	-	-	25	29	28	-	-	-	-	-	40	36	44	37	38	39	-	46
Czesi	38	30	43	44	45	41	44	47	50	50	49	46	52	53	53	53	51	58	51	50	50	50	59
Duńczycy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35	32	40	41	45	43	38	48	37	-	-	-	46
Estończycy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	29	-	37
Francuzi	61	51	67	62	60	58	53	55	51	48	45	43	48	52	49	51	45	53	41	44	44	43	48
Grecy	-	-	-	-	-	-	-	43	44	45	44	41	47	49	46	47	43	40	35	37	39	34	45
Holandrzy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42	42	48	48	46	46	45	49	42	40	43	41	50
Japończycy	-	-	43	48	43	35	33	33	39	36	32	31	30	34	42	42	40	47	39	37	40	38	46
Litwini	24	22	35	36	36	29	30	36	38	36	38	32	36	38	41	42	36	40	32	34	34	31	42
Niemcy	23	26	35	43	38	32	31	32	38	36	33	34	33	30	38	39	38	43	38	39	43	37	46
Romowie (Cyganie)	-	6	10	12	10	10	13	17	15	16	15	13	14	14	21	23	22	24	20	20	18	11	21
Rosjanie	17	16	17	21	20	19	17	23	24	22	18	16	22	24	30	34	32	34	31	25	22	20	31
Rumuni	9	8	11	12	11	10	13	15	15	15	14	12	16	16	25	26	24	26	21	21	21	15	28
Słowacy	33	32	44	38	39	36	34	42	42	43	41	36	44	48	51	51	49	57	48	47	48	48	57
Turecy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	17	18	28	28	29	28	24	24	23	16	23
Ukraińcy	12	9	14	16	15	13	16	19	22	19	29	23	24	25	34	34	32	32	31	34	36	27	36
Węgrzy	47	41	56	48	47	44	44	47	48	45	43	39	45	45	48	49	46	52	42	43	44	45	54
Wietnamczycy	-	-	-	-	-	20	21	23	24	19	17	15	18	18	28	29	30	29	25	24	25	21	34
Włosi	63	54	66	62	63	55	53	54	54	53	50	52	52	51	54	52	47	55	46	48	51	49	57
Żydzi	15	17	25	26	28	19	19	19	23	21	18	20	20	23	34	31	31	33	28	29	28	23	37

Tabela 3. Zmiany **niechęci** do poszczególnych narodów

Narody	Wskaźniki respondentów według terminów badań																						
	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17
	w procentach																						
Amerykanie	9	13	10	9	6	10	12	14	12	17	20	24	16	21	18	16	19	16	21	21	17	17	13
Anglicy	16	20	17	13	12	16	15	18	15	19	17	19	15	14	15	12	16	15	15	20	15	16	16
Arabowie	-	-	-	-	-	-	-	-	54	60	59	70	66	55	49	43	42	46	-	-	-	67	59
Białorusini	47	49	53	50	46	48	50	40	36	44	37	51	39	34	26	23	26	26	31	31	29	32	23
Chińczycy	-	-	-	-	-	36	37	35	32	39	37	47	43	38	30	27	26	31	32	36	29	28	21
Chorwatów	-	-	-	-	-	-	-	32	26	30	-	-	-	-	-	14	15	18	19	20	18	-	13
Czesi	28	32	25	22	19	22	18	15	15	18	14	22	14	15	12	9	12	11	13	17	14	13	10
Duńczycy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	25	18	17	14	11	13	14	16	-	-	-	13
Estończycy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	21	-	15
Francuzi	9	13	8	6	8	11	11	9	12	19	19	25	16	14	15	10	14	13	17	18	16	18	14
Grecy	-	-	-	-	-	-	-	13	14	15	12	21	17	12	14	11	14	21	25	23	18	25	17
Holendrzy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	20	13	12	12	10	11	10	15	17	15	16	12
Japończycy	-	-	21	16	18	23	24	22	21	25	22	33	30	24	19	15	17	18	20	23	18	20	15
Litwini	43	43	33	31	30	34	29	24	24	26	21	31	24	22	17	15	19	23	25	27	22	27	20
Niemcy	53	45	38	31	30	39	39	36	31	38	34	38	33	39	32	28	27	24	28	30	22	26	22
Romowie (Cyganie)	-	75	73	70	71	69	64	56	60	61	56	65	58	59	51	47	49	50	52	55	58	67	50
Rosjanie	56	59	59	57	53	55	57	47	43	49	53	61	47	46	41	31	34	33	39	42	50	50	38
Rumuni	66	68	68	70	66	66	63	56	55	58	54	62	52	51	40	35	40	39	41	45	43	47	35
Słowacy	27	27	22	21	22	26	21	15	17	20	16	26	18	15	13	11	11	10	13	15	12	13	10
Turcy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	53	48	46	37	31	33	37	35	38	36	45	42
Ukraińcy	65	66	63	60	60	59	58	49	48	51	34	50	42	39	31	29	33	32	33	33	32	34	32
Węgrzy	18	21	14	16	16	20	15	15	14	19	13	25	18	16	13	10	12	13	16	17	14	17	12
Wietnamczycy	-	-	-	-	-	34	38	33	35	42	38	49	42	41	31	28	26	31	32	35	31	32	23
Włosi	6	12	8	7	8	11	11	8	10	12	11	15	14	13	12	10	13	11	15	15	11	13	10
Żydzi	51	47	45	41	41	48	49	47	46	47	45	50	45	40	32	27	31	29	34	33	32	37	26

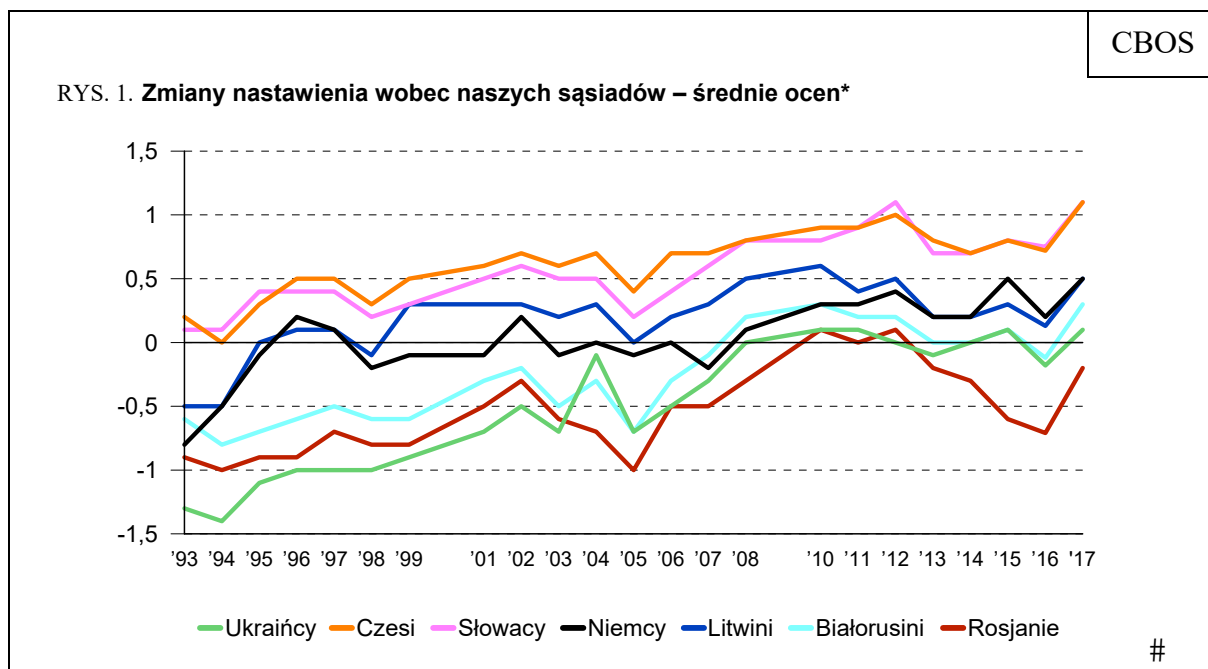
Tabela 4

Narody	Stosunek Polaków do poszczególnych narodów. Średnie na skali od -3 (maksymalna niechęć) do +3 (maksymalna sympatia)		
	2016	2017	Różnica
Amerykanie	0,58	0,92	0,34
Anglicy	0,61	0,77	0,16
Arabowie	-1,51	-1,17	0,34
Białorusini	-0,12	0,33	0,45
Chińczycy	-0,10	0,36	0,46
Czesi	0,72	1,06	0,34
Francuzi	0,53	0,74	0,21
Grecy	0,24	0,66	0,42
Holendrzy	0,53	0,85	0,32
Japończycy	0,40	0,72	0,32
Litwini	0,13	0,52	0,39
Niemcy	0,20	0,48	0,28
Romowie (Cyganie)	-1,33	-0,67	0,66
Rosjanie	-0,71	-0,23	0,48
Rumuni	-0,73	-0,18	0,55
Słowacy	0,75	1,07	0,32
Turcy	-0,63	-0,46	0,17
Ukraińcy	-0,18	0,05	0,23
Węgrzy	0,63	0,97	0,34
Wietnamczycy	-0,22	0,25	0,47
Włosi	0,74	1,05	0,31
Żydzi	-0,32	0,19	0,51

Wszystkie różnice średnich istotne statystycznie na poziomie 0,05.

W 2017 roku notujemy poprawę nastawienia do wszystkich nacji uwzględnionych w sondażu: do dwudziestu dwóch spośród dwudziestu pięciu – w stosunku do roku ubiegłego, do dwóch, tj. do Chorwatów i Estończyków – w stosunku do roku 2015, a do Duńczyków – w stosunku do roku 2013. Biorąc pod uwagę średnie ocen, można zauważyć, iż największe zmiany *in plus* zarejestrowane w ciągu ostatniego roku dotyczą naszego stosunku do Romów (wzrost o 0,66), Rumunów (wzrost o 0,55) oraz Żydów (wzrost o 0,51), czyli nacji mniej lubianych, do których w zeszłym roku niechęć przeważała nad sympatią.

W ciągu ostatniego roku notujemy istotną poprawę nastawienia wobec wszystkich naszych sąsiadów, a odsetki deklarujących sympatię do Czechów, Słowaków, Białorusinów oraz Niemców są najwyższe, od kiedy monitorujemy tę kwestie, tj. od roku 1993. Biorąc pod uwagę dłuższą – blisko dwudziestopięcioletnią – perspektywę można zauważyć, że stosunek Polaków do wszystkich krajów sąsiedzkich poprawił się. Niezmiennie od 1993 roku z największą sympatią podchodzimy do Czechów i Słowaków. W latach dziewięćdziesiątych i w pierwszych latach tego wieku – mniej więcej do czasu pomarańczowej rewolucji – z największym dystansem podchodziliśmy do Ukraińców, obecnie natomiast do Rosjan. W naszym nastawieniu do wszystkich sąsiadów z wyjątkiem Rosjan sympatia przeważa nad niechęcią.

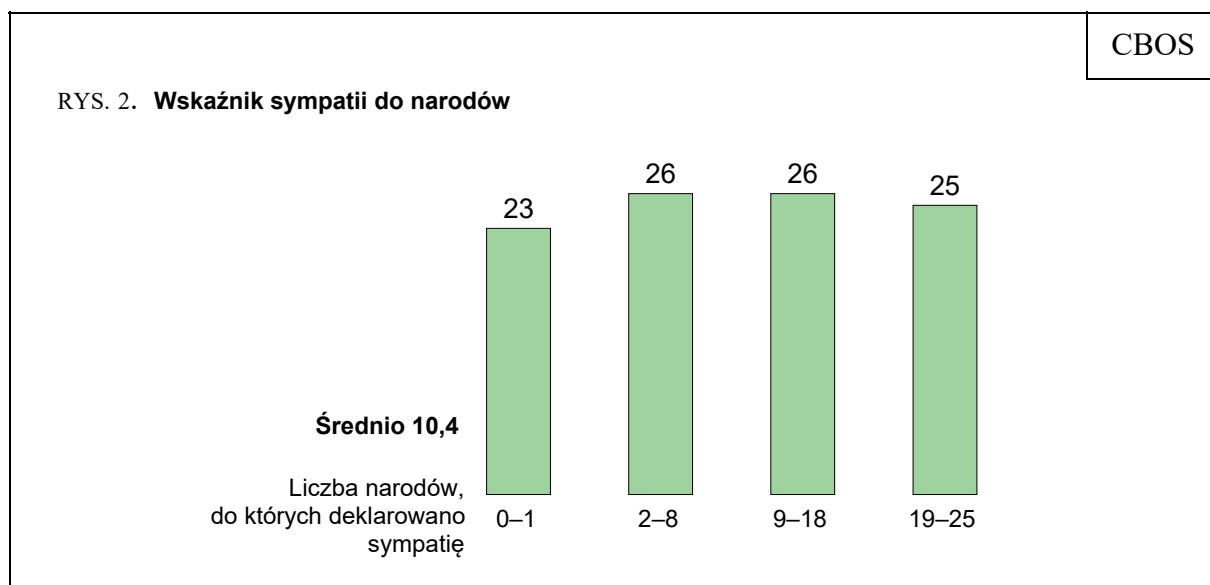
* Średnie mierzone na skali od -3 (maksymalna niechęć) do +3 (maksymalna sympatia)

#

Stosunek do innych narodów stanowi wypadkową bardzo wielu czynników – stereotypów narodowościowych, własnych doświadczeń, zaszłości historycznych, bieżących wydarzeń, a w szczególności stosunków politycznych między krajami zamieszkiwanymi przez poszczególne nacje. Analizując zmiany nastawienia do innych narodów w ciągu ostatniego już niemal ćwierćwiecza można zauważyć pewne prawidłowości i tendencje związane z unifikowaniem się nastawienia do innych narodów. Nasz stosunek do nacji darzonych niegdyś relatywnie dużą sympatią, tj. do Włochów, Amerykanów i Francuzów, pogorszył się, natomiast do tych niegdyś mniej lubianych, np. Rumunów, Ukraińców czy Żydów – znacząco poprawił się.

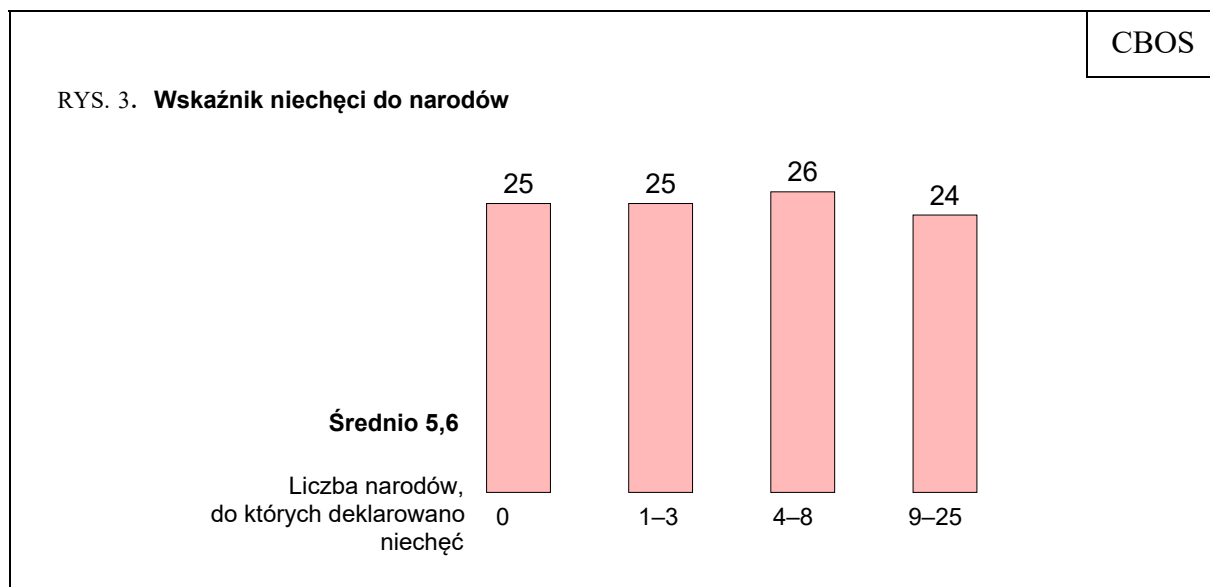
ZRÓŻNICOWANIA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNE

Warto przeanalizować, jakie cechy społeczno-demograficzne sprzyjają sympatii, a jakie – niechęci wobec innych narodów. W celu przeprowadzenia porównań nastawienia poszczególnych grup społeczno-demograficznych do różnych nacji, stworzone zostały dwa wskaźniki – sympatii oraz niechęci. Wskaźnik sympatii dla danej grupy społeczno-demograficznej określa średnią liczbę lubianych przez nią narodów, a wskaźnik niechęci – średnią liczbę nacji, wobec których dana grupa zadeklarowała niechęć. Anketowani przeciętnie wyrażali sympatię do mniej więcej 10 spośród 25 uwzględnionych w sondażu narodowości (wartość wskaźnika sympatii – 10,4). Mniej niż co czwarty zadeklarował sympatię do co najwyżej jednej nacji, mniej więcej co czwarty do relatywnie niewielkiej grupy narodów (od 2 do 8 narodów), podobna grupa okazała przychylne nastawienie do większej liczby nacji – od 9 do 18 – i co czwarty wyraził sympatię względem zdecydowanej większości narodów uwzględnionych w sondażu (do co najmniej 19 nacji).

Niechęć wyrażana była rzadziej niż sympatia. Badani przeciętnie wyrażali niechęć do 6 spośród 25 nacji (wartość wskaźnika niechęci – 5,6). Mniej więcej co czwarty respondent zadeklarował negatywny stosunek do co najmniej 9 nacji, co czwarty do 4 – 8 nacji, podobna grupa wyraziła niechęć do bardzo niewielu narodów (od 1 do 3), a co czwarty nie wyraził niechęci do żadnego z nich.

Zaznaczyć należy, że poza sympatią i antypatią badani mogli zadeklarować stosunek obojętny (środek skali) bądź też nie deklarować sprecyzowanego zdania na ten temat.

Z analiz zróżnicowań społeczno-demograficznych wynika, że deklarowane nastawienie związane jest w znacznej mierze z poziomem wykształcenia, miejscem zamieszkania oraz położeniem materialnym. Absolwenci wyższych uczelni, mieszkańcy największych miast, badani znajdujący się w najlepszym położeniu materialnym, z gospodarstw domowych o najwyższych dochodach na osobę, najlepiej oceniający warunki materialne swoich gospodarstw domowych częściej niż pozostali wyrażali pozytywne nastawienie do innych nacji. Zauważyć można również, że przychylnym nastawieniem do innych narodów wyróżniali się respondenci identyfikujący się z lewicą oraz niepraktykujący religijnie. W grupach społeczno-zawodowych ponadprzeciętnie często sympatię do innych nacji deklarowali: kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem, uczniowie i studenci oraz pracownicy administracyjno-biurowi.

Z kolei częściej niż pozostali niechęć wobec innych nacji deklarowali ankietowani niezadowoleni ze swojego położenia materialnego, z gospodarstw o najniższych dochodach na osobę, z wykształceniem podstawowym / gimnazjalnym oraz zasadniczym zawodowym, a także mieszkańcy wsi. Uwzględniając kwestie światopoglądowe – częściej byli to badani o prawicowych poglądach politycznych, biorący udział kilka razy w tygodniu w praktykach religijnych. W grupach społeczno-zawodowych największymi wartościami wskaźnika niechęci charakteryzują się: rolnicy, renciści oraz robotnicy (zob. tabele aneksowe).

Polacy największą sympatią darzą Czechów, Słowaków, Włochów, Amerykanów oraz Węgrów. Z kolei z największym dystansem podchodzą do Arabów i Romów, do których negatywny stosunek ma co najmniej połowa badanych.

W tym roku odnotowaliśmy poprawę nastawienia do innych narodów, co może wynikać z pewnego uwrażliwienia opinii publicznej na kwestie przejawów niechęci wobec „obcych”, stanowiącego swego rodzaju reakcję na pojawiające się w ostatnich miesiącach doniesienia medialne na temat aktów agresji wobec przedstawicieli innych nacji w Polsce i postaw ksenofobicznych w społeczeństwie.

Zaznaczyć również należy, że poprawa nastawienia wobec innych nacji koresponduje ze stosunkowo dobrym samopoczuciem Polaków³, pozytywnymi ocenami minionego roku⁴ oraz relatywnie dobrymi ocenami warunków materialnych – z analiz wynika, że położenie materialne nie pozostaje bez znaczenia dla nastawienia wobec innych nacji.

Opracowała
Małgorzata OMYŁA-RUDZKA

³ Zob. komunikat CBOS „Samopoczucie Polaków w roku 2016”, styczeń 2017 (oprac. M. Omyła-Rudzka).

⁴ Zob. komunikat CBOS „Oceny roku 2016 i przewidywania na rok 2017”, grudzień 2016 (oprac. A. Głowacki).